

Literatūras ceļvedis

Nr. 1/2021

Janvāris/februāris

ISSN 2592-8392

“Literatūras ceļvedis” līdz ar savu satura veidotāju komandu uzsācis jaunu darba gadu. Aizvadītā gada laikā noticis daudz, arī mums agrāk neapjaustu lietu, patiesībā – pamazām un it kā gluži neviļus, pasaule mainījusies. Pa šo laiku visi kopā esam arī daudz ko jaunu iemācījušies, bet pats galvenais – atraduši dažādus veidus, kā ar šo jauno pasauli sadzīvot. Tajā pašā laikā ir prieks, ka ir lietas, kuras nemainās, un viena no tām jo īpaši iepriecina un iedvesmo bibliotekārus – tā ir mūsu un līdzilvēku attieksme pret vērtīgu grāmatu un lasītārci. Jauno “Literatūras ceļveža” gadu uzsākam ar apvienoto **janvāra/februāra** numuru, kurš šoreiz sanācis visai apjomīgs un daudzveidīgs. Sagādījies tā, ka lielāko daļu grāmatu ieteikumu esam saņēmuši no mūsu kolēģiem – LNB darbiniekiem; prieks, ka izdevuma satura veidošanā līdz ar izdevuma lappusēs atpazīstamajiem kolēģiem iesaistījušies arī vairāki jauni kolēģi.

Jaunajā numurā turpinām sekot līdz “Dienas grāmatas” 2020. gadā aizsāktās oriģinālromānu sērijas **“Es esmu...”** izdevumiem. Februāra numura jaunums – mudinot lasīt izdevumus **oriģinālvalodā**, publicējam ieteikumu grāmatai par retorikas un oratorikas teoriju un praktisko izmantojumu, kas var būt īpaši saistoši mūsdienās, kad tik daudz atkarīgs no mutiski paustas pārliecības, precīzi mērķētiem argumentiem un viedokļa paušanas īstajā brīdī un vietā, turklāt, lasot kādu izdevumu oriģinālvalodā, ir drošāk, ka nezaudējam neko no autora paustā. Lai gan gada pirmajā numurā iekļauti pārsvarā latviešu autoru oriģināldarbi un tikai daži gana spilgti ārvalstu autoru tulkojumi (pirmoreiz – izcilais **Haruki Murakami**), tieši aizvadītā mēneša laikā nācies daudz aizdomāties par tulkotāja profesiju un to, cik tā pielīdzināma autordarbam. Tam par iemeslu nav vienīgi visu grāmatmīļu ilgi gaidītā “odziņa”, kas grāmatnīcās parādījās aizvadītā gada decembrī un, attaisnojot uz to liktās cerības, jau pēc nedēļas kļuva par bibliogrāfisku retumu – brīnišķīgās **Silvijas Brices** – mūsu tulkošanas *guru* – grāmata **“Baigās piezīmes”**. Arī par šo grāmatu ir stāsts šī numura slejās. Tomēr Brice nebūt nav vienīgā savā profesijā izcilību sasniegusi tulkotāja, kura turklāt ir arī spilgta oriģināldarba radītāja! Varbūt rakstīt vajadzētu arī citiem tulkotājiem, jo viņu valoda taču ir tik izkopta un bagāta? Pēdējā laikā, saskaroties ar vairākiem izciliem tulkojumiem, bieži sanācis aizdomāties, cik šis filigrānais darbs ir nozīmīgs. Ja nebūtu profesionāla tulkotāja, kurš savā ziņā ir grāmatas jaunradītājs, varbūt mēs lasītu pavisam *čitu* grāmatu un tā uz mums atstātu gluži *čitu* iespaidu? Protams, nebūtu korekti šeit minēt vēl kādus uzvārdus – jūs paši labāk zināt, kuriem tulkotājiem katrs no mums uzticas visvairāk, turklāt – tad jau būtu jārunā arī par redaktoriem, korektoriem, ilustratoriem utt. Tomēr, noslēdzot šīs reizes pārdomas, vienu no mūsu izcilākajām tulkotājām pieminēt atļausimies – tā ir skandināvu literatūras cienītāju mīlētā, pirms neilga laika no mums aizgājusi tulkotāja **Solveiga Elsberga** (1938–2021). Cienīsim visu grāmatu tapšanas procesā iesaistīto profesionālo komandu – ne tikai rakstniekus. Un novērtēsim to, ka arī krīzes periodā mūsu grāmatniecības nozare iespēju robežās turpina strādāt gana rosīgi un pamanāmi.

Sagatavotāji:

LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latvistikas un baltistikas nodaļas mācībspēki: profesors Ojārs Lāms, lektore un pētniece Sigita Kušnere

LNB sabiedrisko attiecību vadītājs Augusts Zilberts

LNB Pakalpojumu departamenta Humanitāro un sociālo zinātņu lasītavas nozaru informācijas ekspertes Astra Šmite un Zane Krūmiņa

LNB Pakalpojumu departamenta Tehnoloģiju un dabaszinātņu lasītavas nozaru galvenā bibliogrāfe Pārsla Zute

LNB Pakalpojumu departamenta Klientu apkalpošanas centra klientu apkalpošanas vecākā speciāliste Kristīne Kazāka

LNB Speciālo krājumu departamenta Mākslas un mūzikas centra Mākslas lasītavas galvenie bibliogrāfi Ingrīda Peldekse un Toms Herings

LNB Attīstības departamenta vadītāja Katrīna Kukaine, Bibliotēku attīstības centra projektu koordinatore Anda Saldovere un Marta Dziļuma, statistikas eksperte Diāna Rudzīte, galvenās bibliotekāres Solvita Ozola un Madara Freivalde

Literatūras blogere Līva Alksne

Seko un dalies ar
#lnblv

Facebook.com/lnb.lv

Twitter.com/LNB_lv

Instagram.com/lnb.lv

© Latvijas Nacionālā
bibliotēka, 2018

Atbildīgā par izdevumu: LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra projektu koordinatore Anda Saldovere

Korektore:

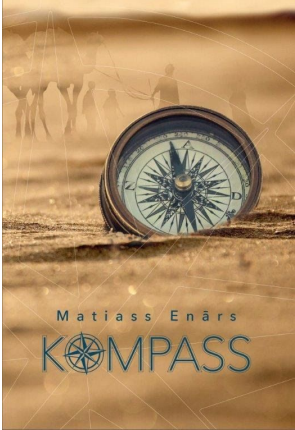
LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra galvenā bibliotekāre Māra Jēkabsone

Maketētāja:

Enija Lukumiete

Grāmatu vērtējumos saglabāts vērtētāju individuālais stils

Ojārs Lāms:

Matias, Enars. Kompas. Tulkojis Dens Dimiņš. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2020. 363 lpp. ISBN 9789984238371.

Par nozīmīgu mūsdienu franču autoru uzskatītais Matias Enars latviešu lasītājiem jau pazīstams ar darbu "Stāsti viņiem par kaujām, valdniekiem un ziloņiem" (latviski izdots 2017. gadā), kas ievie renesanses laikmeta noskaņās, rādot pēcbizantijas laiku Konstantinopoli un to pārņēmušās musulmaņu kultūras saskarsmi ar Rietumiem Mikelandželo iespējama ceļojuma rekonstrukcijas prizmā.

Romāns "Kompas" ir gauži citāds un tajā pašā laikā arī ļoti tuvs mums jau zināmajam tekstam. Austrumu un Rietumu kultūru attiecības ir autora intelektuāla un estētiska kaislība. Un šo jautājumu iztirzāšanai un tēlošanai viņš atrod atkal un atkal jaunas formas. Attiecīgi arī romāns "Kompas" ir piesātināts ar Austrumu atmosfēru, vēstītājam atceroties gan ceļojumu, gan sadzīves koloģiju, gan politiskus satricinājumus, bet vairāk par visu gremdējoties Austrumu mākslas īpatnējā piedāvājumā.

Romāna nosaukums "Kompas" šķietami dod skaidru norādi uz diezgan skaidru tā varoņu pozicionēšanos pasaulē. Telpiski tiek rādīts Austrumu virziens. Turp tiecas ilgas, traucas atmiņas. Tur autors redz kaut ko lielāku un nozīmīgāku par pagurušo Rietumu pasauli. Romāna laiktelpu veido viena nakts tagadnes Vīnē un vienlaikus visa mūža guvums, izkļieds Austrumos gan autora pieredzē, gan gadsimtu ilgos kultūratiecību procesos, kas nakts laikā domu darbības veidā virpuļo vēstītāja prātā.

Romāna tiešā darbība, kā jau minēts, notiek, vai, pareizāk, nenotiek vienas nakts laikā Vīnē, kad slimības mocītais romāna vēstītājs klejo atmiņu, zaudētā laika, bijušo un nebijušo sajūtu restaurācijas labirintos. Autors plaši un daudzveidīgi izmanto 20. gadsimta prozas tehnikas, tās transformējot un pārradot īpaši blīvā kultūratsauču, intertekstualitātes un cilvēka apziņas procesu tēlojumā. Vēstījuma pamatmatrica gan ir diezgan vienkārša, gluži kā kompasa konstrukcija, un tā vēstītāja apziņas procesus izkārtoti atmiņās par mūža lielo mīlu un izvērstās pārdomās par dažādām kultūras lietām, sasaistei lietojot telpisku pārvietošanos, jaunus apvēršņus meklējot.

Romāns būs aizraujoša lasāmviela cilvēkiem, kuru ikdienas horizonts ir piesātināts ar kultūrzīmēm un kuri ikvienu savas dzīves personisko norisi spēj ieraudzīt daudzslāņainā kultūras un vēstures tīklojumā. Piezemētāk pasauli tverošiem ļaudīm romāns varētu kļūt par piedzīvojumu bieža intelektuālisma mežā.

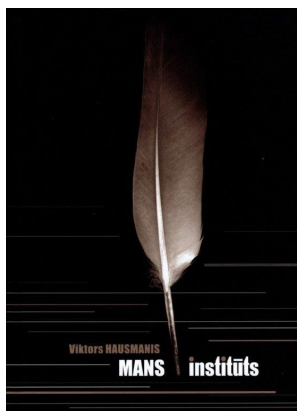
<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/cienijamie-lasitaji/matiasa-enara-romans-kompas-literatura-gardeziem.a139725>

<https://www.punctummagazine.lv/2020/11/19/kompas>

Atslēgvārdi:

laikmetīgā proza; franču literatūra; literatūras intelektuālisms; atmiņu estētika; Austrumu un Rietumu mijiedarbe

Sigita Kušnere:

[Hausmanis, Viktors. Mans institūts.](#) Rīga : Zinātne, 2020. 240 lpp. ISBN 9789934599057.

Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts (LU LFMI) – kultūras nozares speciālistiem un interesentiem labi atpazīstama institūcija, kam gadu gaitā vairākkārt mainīts nosaukums un institucionālā pakļautība, mainījušies vadītāji un galvenie darbības mērķi un ievirzes, tomēr visos laikos tas bijis viens no nozīmīgākajiem humanitāro zinātņu pētniecības centriem Latvijā. Institūta pētnieku veikums apkopots neskaitāmos zinātniskos rakstos un monogrāfijās, lekciju ciklos, mūsdienās – arī digitālā satura piedāvājumā.

Ilgus gadus institūtu vadījis Viktors Hausmanis, kurš LU LFMI nostrādājis sešus gadus desmitus. Grāmatā "Mans institūts" Hausmanis apkopojis savas atmiņas par institūta darbu, attiecībām ar kolēģiem un neizsīkstošu teātra mīlestību. Vienlaikus tas ir arī ļoti personisks vēstījums par laikmetu – attiecībām ar varu, dzīvi laikmetu maiņā, pētnieciskajām interesēm un iespējām tās realizēt. Padomju laikus pieredzējušajai paaudzei daudzas niansas būs saprotamas no pusvārda, gados jaunākiem lasītājiem, iespējams, būs jaunatklājums, ka, piemēram, Raiņa daiļrade savulaik uzskatīta par "nedrošu", tādēļ Raiņa kopotu rakstu izdošana vairākkārt atlikta un to veidošanai likti dažādi politiski un ideoloģiski šķēršļi. Padomju periods iezīmīgs arī ar nedrošību un pielāgošanos varas prasībām.

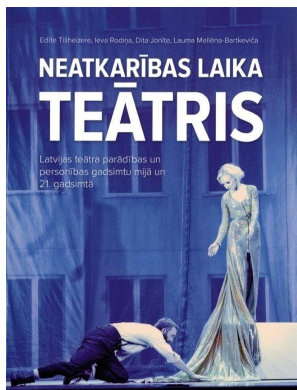
Ne viss institūta ikdienas dzīvē bijis ideāli, ne visi notikumi Hausmaņa stāstījumā atklāti pilnībā, protams, klātesošs arī subjektīvā skatījuma ietonējums, tomēr darbs piedāvā iespēju ieraudzīt pētnieku dzīves pusi, kura ārpus institūta esošajiem lielākoties ir nezināma. Šis atmiņu apkopojums ir arī rosinošs materiāls Latvijas zinātnes vēstures pētījumiem.

<https://www.zinatnesgramatas.lv/lv/mans-instit%C5%ABts-viktors-hausmanis>

<http://lulfmi.lv/jaunumi>

Atslēgvārdi:

Literatūras, folkloras un mākslas institūts; latviešu autobiogrāfiskā proza

[Tišheizere, Edīte, Rodiņa, Ieva, Jonīte, Dita, Mellēna-Bartkeviča, Lauma. Neatkarības laika teātris. Latvijas teātra parādības un personības gadsimtu mijā un 21. gadsimtā.](#) Rīga : LU LFMI, 2020. 560 lpp. ISBN 9789984893488.

Četru autoru kolektīvs ieguldījis milzu darbu nesen tapušajā monogrāfijā, kurā aprakstītas pēdējo 30 gadu norises Latvijas teātrī, akcentēts izcilu teātra personību veikums un mākslinieciski augstvērtīgākie iestudējumi, sava vieta atvēlēta arī dažādiem drosmīgiem eksperimentiem. Uzmanība fokusēta uz teātra režiju un scenogrāfiju, Latvijas profesionālo teātru atšķirīgo vēsturi un sava ceļa meklējumiem jaunajā politiskajā, ekonomiskajā un kultūras norišu realitātē.

Kā ļoti interesanta pieeja vērtējama monogrāfijā iekļautās nodaļas par operas un laikmetīgās dejas mākslas attīstību pēc Latvijas neatkarības atgūšanas. Zinošam lasītājam, cerams, būs saistoši palūkoties uz jaunākajām norisēm Latvijas teātrī arī caur teorētisko atziņu prizmu, domājot gan par postdramatiskā teātra, gan kopradīšanas teātra fenomenu.

Visgrūtāk ir rakstīt par tagadnes pārtapšanu vēsturē, tomēr autorēm tas ir izdevies lieliski, ko apliecina arī Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) prezidenta Atzinības raksts par šo kolektīvo monogrāfiju, kas, citējot LZA prezidentu Ivaru Kalviņu, ir "vispusīgs un novatorisks jaunāko parādību un personību Latvijas teātra mākslā atspoguļojums."

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/neatkaribas-laika-teatris-stasta-teatra-zinatnieces-edite-tisheizere-un-dita-jonite.a385986>

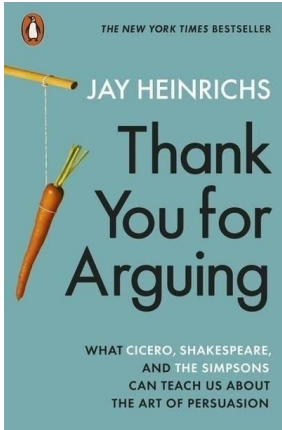
<https://www.la.lv/skats-uz-neatkaribas-laika-teatri>

<http://lulfmi.lv/Neatkaribas-laika-teatris-Paradibas-un-personibas-gadsimtu-mija-un-21-gadsimta>

Atslēgvārdi:

20. un 21. gadsimta Latvijas profesionālie teātri; režisori, aktieri, scenogrāfi

Augusts Zilberts:

[Heinrichs, Jay. Thank You for Arguing.](#) 4th ed. London : Penguin Books, 2020. 449 p. ISBN 9780141994079.

Iespējams, ka, domājot par retorikas mākslu un oratoriem, pirmie priekšstati aizved daudzus gadsimtus senā pagātnē. Aristotelis, Sokrāts, Horācijs, Cicerons un Zēnons ir cienījama, bet, tiesa, antīka kompānija. Tomēr izrādās, ka šie kungi mums var sniegt ļoti daudz argumentācijas un pārliecināšanas prasmju, kas noder sadzīvē, darbā un attiecībās arī mūsdienās. Ja tomēr grieķu un romiešu gudrie prāti šķiet pārāk tāli un grūti asociējami, grāmatas autors Džejs Heinrichs nav kautrējies “reliktu klubiņam” pievienot Homēru Simpsonu, Čendleru Bingu, Donaldu Trampu, Baraku Obamu un citus mūsdienu popkultūras un politikas tēlus, šādi apliecinot, ka viņu atziņās par uzstāšanās un polemikas knifiem ir pārsteidzoši daudz līdzīga.

Grāmatā aizraujoši, ar sadzīviskiem piemēriem un padomiem aprakstītas sava viedokļa paušanas un aizstāvēšanas, strīdu risināšanas, uzstāšanās, runu rakstīšanas, pat manipulācijas tehnikas un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi ar vienu mērķi – pārliecināt, ka taisnība ir jūsu pusē un likt ieklausīties. Visu aprakstīto caurstrāvo Aristoteļa lieliskais trijnieks – *logoss*, *ētooss* un *patoss* jeb pārliecināšanas stratēģijas, kas balstītas loģikā, raksturā un emocijās. Aicinu nenobīties, jo, kā jau minēju, teorētiskās nostādnes skaidrotas caur diskusiju un strīdu situācijām gan autora ģimenē, gan darbā, gan popkultūrā, ik pa laikam meistarīgi pievījot atsauces uz antīkajiem pamatiem.

Katras nodaļas noslēgumā ir parocīgs aplūkoto prakšu kopsavilkums, kā arī – vai ik uz soļa iestarpināti latīniski izteicieni un vārdi, to skaidrojumi. Tā ir teksta pievienotā vērtība, jo atklāj retorikā lietoto un ikdienā dzirdēto un lasīto, bet bieži līdz galam neizprasto vārdu semantisko izcelsmi un ietilpību: *anafora*, *antitēze*, *ad hominem*, *inuendo*, *kaiross*, *sinerēze* ir tikai daži no tiem. Grāmatas izskaņā ietverta “Argumentācijas laboratorija” – praktisku ieteikumu un uzdevumu kopums, kurā mēģināt atcerēties, izprast, pārbaudīt un nostiprināt izlasīto. Grāmata “Thank You for Arguing” būs labs palīgs gan tiem, kuri ar publisko runu (vēl) ir uz *Jūs* vai gribētu būt drošāki savā nostājā, gan tiem, kuri ir pieredzējuši runātāji, taču labprāt savas prasmes noslīpētu un padziļinātu.

<https://www.janisroze.lv/lv/gramatas/akademiska-un-profesionala-literatura/menedzments/thank-you-for-arguing.html>

<http://www.arquelab.com/books>

Atslēgvārdi:

retorika; runas prasme; argumentēšanas un pārliecināšanas spējas; debates

Katrīna Kukaine:

Murakami, Haruki. Nogalēt Komandoru. 1. daļa: Idejas parādīšanās; 2. daļa: Gaistošā metafora. No japāņu valodas tulkojusi Ingūna Bekere. Rīga : Zvaigzne ABC, 2020. ISBN 9789934089633.

Visu, ko zinu par Japānu, – priekšstatu par šo zemi – manā galvā ir radījis viens no lielākajiem mūsdienu japāņu autoriem – Haruki Murakami, kura viegli plūstošais teksts liek sajūst smaržas un garšas, saklausīt skaņas un uzburt veselas ainavas, un Japāna šķiet tik skaista un neparasta. Esmu nešaubīgi pārliecināta, ka Japānā viss tā arī notiek, kā Murakami saka – katrs meža nostūris un kalna ieleja glabā noslēpumus, bet vislielākie noslēpumi ir mūsos pašos. Murakami ir godalgots rakstnieks, 2009. gadā saņēmis arī prestižo Jeruzalemes balvu (ko saņēmuši arī Džons Maksvels Kutzē un Milans Kundera). Tulkots vairāk nekā 50 pasaules valodās, un pats atzīst, ka nevar tikt uzskatīts par tipisku japāņu rakstnieku, bet vairāk pietuvinātu Rietumu pasaules izpratnei. Tomēr manī Murakami ir iesakņojis priekšstatu par tieši šādu Japānu – sakārtotu, detaļās filigrānu, gaumē izsmalcinātu, bet ar mazliet vientuļīgu un atsvešinātu salinieku dzīvesveidu.

Viņa jaunākais latviešu valodā tulkotais romāns divās daļās “Nogalēt Komandoru” visos aspektos ir īstens Murakami romāns. Kaut kur lasīju, ka Murakami iepazīšanu varbūt nevajadzētu sākt tieši ar šo izvēli, bet man kā *murakamimīlim* grāmata vilties nelika – visi autoram raksturīgie paņēmieni ir klātesoši. Vispirms jau apbrīnojamā spēja līdz saknei iedziļināties kādas cilvēka darbības vai talanta šķautnēs, šajā gadījumā – glezniecībā, caur grāmatas galvenā varoņa – portretu gleznotāja – personību. Klātbūtnes iespaidu paspīlgtina teksts pirmajā personā. Izmantots arī cits Murakami ļoti raksturīgs paņēmiens – detalizēta scēnu aprakstīšana: iesaistīto personāžu apģērba detaļas, arhitektūra, ēdienu gatavošana līdz receptes cienīgām niansēm, ainavas elementi, kas tekstu padara telpisku, un dod iespēju lasītājam iedzīvināties trīsdimensionālās izjūtās. Nebojāšu jums teksta atklāšanas baudu, bet jāatzīst, ka spraigākajos brīžos šī trīsdimensionālā sajūta var kļūt pat biedējoša. Taču, šķiet, tieši tāda ir arī autora iecere. Tāpat kā tas, ko šajā žanrā dēvējam par maģisko reālismu. Murakami uz neparasto pasaulē raugās kā uz pašsaprotamu un pilnībā iespējamu, un liek tā raudzīties arī mums. Citējot grāmatu “Nogalēt Komandoru”: “drošas patiesības vietā es izvēlos nedrošas iespējamības”.

Par ko tad ir stāsts “Nogalēt Komandoru”? It kā par trīsdesmitgadnieku – portretu gleznotāju, kuru pēc sešu gadu laulības pametusi sieva un kurš nolēmis patverties sava studiju biedra tēva – slavēna japāņu stila gleznotāja – vientuļajā namā kalnu virsotnē. Pasakainā kalnu un ieleju ainavā, tuvu dabai mūsu varonis gleznotājs cer sadziedēt lauzto sirdi, atrast sevi un savu radošo ceļu. Kā mūks vientuļnieks, vadīdams dienas vientuļībā un savā noteiktā dienas režīmā, viņš palēnām tiek ievilkts neparastā stāstā, kas nemaz nav viņa stāsts, bet kurā no vērotāja jākļūst par līdzdalībnieku. Jo izrādās, ka kalnos patvērušies vēl citi līdzīgi vientuļnieki ar lauztām sirdīm, kuri savu glābiņu var atrast tikai caur metaforu pasauli. Romāna recenzijās var lasīt, ka autors atdevis godu Ficdžeralda “Lielajam Getsbijam” – ja to zināsiet pirms romāna lasīšanas, noteikti saredzēsiet atsauces. Bet par ko tad stāsts ir patiesībā? Pieļauju, ka katrs to saredzēs citādāk – ar savu dzīves pieredzi; man tas stāstīja par īstenu cilvēka vientuļību – ne ar skumjām, bet ar samierināšanos un pašpietiekamību. Un par to, cik grūta un bīstama var būt cilvēka iekšējā cīņa pašam ar sevi, savām bailēm un dēmoniem.

Vēl tikai piebildīšu, ka visās Murakami grāmatās ļoti liela vieta atvēlēta mūzikai. Ne velti pēc universitātes pabeigšanas autors kopā ar sievu septiņus gadus vadīja džeza klubu, un vēl aizvien ir kaislīgs melomāns ar apmēram 10 000 lielu skaņu plašu kolekciju. Arī no romāna “Nogalēt Komandoru” lappusēm “skan” mūzika. Iesaku atrast citētās operu ārijas, un uzlikt tās fonā, lasot grāmatu. Autora tīmekļvietnē www.harukimurakami.com var atrast dažādu viņa darbu mūzikas *listes* un noklausīties tās; tur atradīsiet arī fotogrāfiju ar Murakami darbgaldu un ieraudzīsiet viņa mājokļa interjera dizaina aprakstu vizualizāciju; katrā autora darbā iedziļināties palīdzēs lasītāju ceļveži.

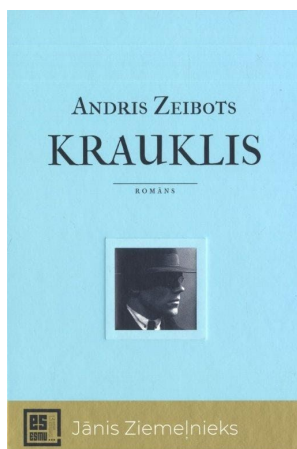
<https://www.punctummagazine.lv/2021/01/14/vai-nogalet-komandoru>

<https://www.delfi.lv/kultura/news/books/izdots-jauns-kulta-rakstnieka-murakami-romans.d?id=52591435>

Atslēgvārdi:

japāņu romāni

Marta Dziļuma:

[Zeibots, Andris. Krauklis. Jānis Ziemeļnieks.](#) Rīga : Dienas Grāmata, 2020. 621 lpp. Sērija "Es esmu..." ISBN 9789934595035.

"Fantāzija par sen pagājušo" – tā viena no 20. gadu spilgtākajiem dzejniekiem romantiķiem – Jāņa Ziemeļnieka – dzīves pēdējam posmam veltīto romānu ievadā nosauc grāmatas autors, piemētot: "Visi, kas lasījuši šo darbu, atzīst, ka to nav iespējams saprast. Es neloloju nekādas cerības šajā ziņā. Ar vai bez ievadiem, mani darbi ir tik niansēs un dzīļu vilkmē personiski, ka cits tos vienmēr tvers pa savam vai netvers nemaz."

Kā vairumam jau zināms, izdevniecība "Dienas Grāmata" izveidojusi līdz šim nebijuša vēriena literatūras un literatūrzinātnes projektu – romānu un pētījumu sēriju "Es esmu...", kurā top 13 biogrāfiskie romāni un 13 zinātniski pētījumi-monogrāfijas, kas veltīti konkrētiem autoriem. Pirmais no sērijas darbiem – Andra Zeibota romāns "Krauklis" – jau ar nosaukumu vien piesaka tā daudzslāņaini metaforisko raksturu: caurviju tēls Krauklis ir Ziemeļnieka īstais uzvārds, Edgara Alana Po dzejoļa dēmoniskais tēls un vienlaikus Ziemeļnieka opija murgu tēls. Opijs, mūzas un literatūra... Salikums "Zeibots un Ziemeļnieks" sola interesantu, bet ne izklaidējošu ceļojumu dzejnieka īsā mūža posmā pēc ārstēšanās no opija atkarības, kad, no vienas puses, Krauklis – cilvēks – cenšas no atkarības atbrīvoties, bet, no otras puses, Ziemeļniekam – autoram – ir skaidrs, ka opijs rada viņa mākslu.

Apjomīgajā ievadā Zeibots detalizēti skaidro romāna tapšanu, jau ievadā daudz pasakot par autoru un viņa attiecībām ar rakstīšanu. Periodikā romānam veltītas vairākas izvērstas kritikas, kas, iespējams, erudītam lasītājam var kalpot par palīgu, vispārinot un nosaucot darba mākslinieciskos līdzekļus un izteiksmes veidu vārdā. 20. gadu kultūrtelpas pazinēju romāns ievēd pasaulē, kurā darbojas visiem zināmas personības, kur vēsturiskais un faktoloģiskais veiksmīgi savērpts "fantāzijā vēsturiskā iesaistē" (arī šis – Zeibota žanra precizējums). "Krauklis" nav vēsturisko faktu mācību grāmata, bet autora interpretācija, un kā tāds arī lasāms, turklāt izklaidīgākam vai nepacietīgākam lasītājam iespējams to lasīt un baudīt fragmentāri, nezaudējot ne prototipa, ne romāna "garšas" koptēlu. Vēl piebilstams, ka romāns ir vairāk par psihes problēmām, nekā dzeju un literatūru. Romāna autors Zeibots man vienmēr šķitis suģestējoši interesants visās savās izpausmēs: no satīriķa un paradoksu meistara līdz nopietnam dzejniekam, dramaturgam, bet šajā gadījumā – prozas meistaram. Lasot "Kraukli", mani personiski visvairāk uzrunāja iespēja piedalīties autora režisētajā fantāzijā par Ziemeļnieka tēmu, kur ik pa brīdīm "kadrā" ienāk dažādi zināmi tēli – vai tas būtu Rainis, Raudive, Sudrabkalns vai Biruta Skujeniece. Grāmata nez vai būs piemērota lasītājam, kurš cer biogrāfiskā romānā atrast pilnīgi precīzas detaļas vai *copy/paste* tēlus no mākslas vēstures grāmatām, bet man tā bija izlasītā galvenā vērtība.

Kā romāna noslēgumā raksta autors: "Galvenais, ko mēs (Ziemeļnieks un Zeibots) viens otram cenšamies ieskaidrot, ir tas, ka teksts nav vienkārši klaji literārs, tīri māksliniecisku formu plūdums, tas ir arī notikumu domugājums, gandrīz vai prāta eksperiments, veikts salīdzinājumos, korelācijā un sadarbībā, par šo laiku cilvēku un tā laika cilvēku, par to, kur esam šodien vinnējuši, kur pēc jēgas zaudējuši pēc gadsimta ilgām pasaules iedabas maiņām."

https://www.diena.lv/raksts/kd/recenzijas/masku-teatris.-nevermore.-andra-zeibota-romana-_krauklis_-recenzija-14244043

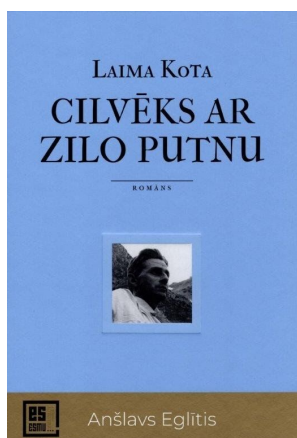
<https://www.la.lv/atkarigs-no-dzejas-milas-opija-andris-zeibots-krauklis-ianis-ziemelnieks>

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/andris-zeibots-romana-krauklis-atklaj-dzejnieka-iana-ziemelnieka-personibu.a361203>

Atslēgvārdi:

latviešu romāni; biogrāfiskā proza

Anda Saldovere:

Kota, Laima. Cilvēks ar zilo putnu. Anšlavs Eglītis. Rīga : Dienas Grāmata, 2020. 328 lpp. Sērija "Es esmu...". ISBN 9789934595189.

Ceļā pie lasītājiem devies jau trešais darbs romānu sērijā "Es esmu...". Romāni seko cits citam tik raiti, ka grūti pagūt izlasīt visus, turklāt šķiet, ka katrs nākamais ir spilgtāks par iepriekšējiem. Un vēl – lasot rodas neliela nožēla un mazvērtības sajūta par to, ka, izrādās, līdz šim par šiem rakstniekiem esmu zinājusi gaužām maz. Tomēr tagad šie robi aizpildās, par ko paldies mūsu rakstniekiem un izdevējiem!

Lasot Laimas Kotas romānu "Cilvēks ar zilo putnu", uzzinām stāstu ne vien par talantīgā latviešu rakstnieka, dramaturga un mākslinieka Anšlava Eglīša un viņa sievas – gleznotājas un literātes Veronikas Janelsiņas – piecu pēckara dzīves gadu posmu Vācijā, "pa ceļam" uz pastāvīgo mītnes zemi Ameriku; tikpat labi to var nodēvēt arī par apbrīnojami piepildītu stāstu par mums maz zināmajiem, bet uzskatos un paradumos tik kolorītajiem švābiem. Turpat netālu no mazās Švābijas pilsētiņas Teilfingenas atrodas Alpu kalni, pavisam tuvu arī Šveices robeža. Un tālu nav arī Eslingena – lielākā no teju trijiem simtiem latviešu bēgļu nometņu Vācijā, vieta, par kuru informācijas jau salīdzinoši vairāk (tolaik dēvēta arī par mazo Rīgu). Par vairāk nekā 100 tūkstošiem no Latvijas uz Vāciju izceļojušo mūsu tautiešu likteņiem konkrētajā periodā rakstīts visai maz, ja nu vienīgi pašu emigrējušo rakstnieku daiļdarbos. Eglītim ar kundzi zināmā mērā paveicies – kaut arī dzīve trimdā nemēdz būt viegla nekur, mazajā pilsētiņā, kur pēc Berlīnes krišanas nonāk abi mākslinieki, pateicoties labajām valodu zināšanām, iekšējai inteliģencei un atvērtajiem raksturiem, kā arī mākslinieka profesionālajam prestižam vācu tautas attieksmē, viņi atrod visai omulīgu dzīvesvietu, ātri iedzīvojas un kļūst par teju savējiem, kurus sākotnēji rezervētie švābi pēc pieciem gadiem nemaz tik viegli vairs nevēlas projām laist. Kā šie pieci gadi izdzīvoti? Gleznojot, rakstot, pa laikam tiekoties ar tautiešiem dažādos kultūras sarīkojumos Eslingenā un citur... Bet viena no brīnumreceptēm, kas palīdz nezaudēt dzīvesprieku un cerību (jā, arī uz varbūtēju atgriešanos tik ļoti mīļajās, bet nu jau svešādajās mājās Latvijā) – abu Eglīšu savstarpēja sapratne, humora izjūta, spēja ironiski paraudzīties uz apkārt notiekošo. Humora izjūta, kā zināms, visos laikos bijusi neaizvietoājama grūtu situāciju pārvarēšanas maņa un prasme. Grāmata uzrakstīta apbrīnojami labā, sulīgi latviskā valodā, ar krāšņiem tēlu raksturojumiem – neatkarīgi no tā, vai aiz šī tēla stāv latvietis, švābs vai krievs. Interessants, gan ne nejaušs grāmatas autores paņēmieni – būtiska loma romānā atvēlēta visam, kas saistās ar ēdienu – par to, daļēji simboliski, tomēr saistībā ar notikumu izklāstu, pauž pat nodaļu nosaukumi (Sausiņi, Vērmeles, Pīrāgi, Debessmanna, Ķilķeni u. c.).

Neraugoties uz to, ka darba pamatā daudz dokumentālu liecību – arhīvu dokumentu, vēstuļu un avižu rakstu fragmentu (vien ko vērtā ir, piemēram, Andreja Upīša garā, izvērstā un daiļrunīgi nosodošā vēstule Eglītim par iespējamu atgriešanos/neatgriešanos dzimtenē un savas vainas izpirkšanas iespējām!), romāna autore, loģiski, norāda uz savu fantāziju klātbūtni atveidotajos notikumos. Tomēr sižets, sarunas un vēstījuma varoņi, vietējos švābus ieskaitot, veidoti tik meistarīgi ticami, ka rodas sajūta – jā, tie IR Eglīši, tā ir viņu runa un rīcība! It kā es to varētu zināt...

Manā skatījumā visas cikla "Es esmu..." grāmatas vieno divas būtiskas pamatvērtības. Nozīmīgi, protams, ir tas, ka atklājam un daudz labāk izprotam pašus rakstniekus, kuru dzīve aiz konkrētu daiļdarbu sižeta nereti paliek neizzināta, kas nereti arī iespaido daiļdarbos iekodēto vēstījumu. Tomēr ne mazāk svarīgs un intriģējošs ir vēsturiskā fona raksturojums, kas būtiski vairo konkrētā darba izzinošo un paliekošo vērtību.

<https://www.dgramata.lv/dq-izdotas-gramatas/dailliteratura/originalliteratura-latviesu/romani/cilveks-ar-zilo-putnu>

<https://www.diena.lv/raksts/kd/literatura/ilqu-putns-uz-abolu-maisa-laimas-kotas-romana-cilveks-ar-zilo-putnu-recenzija-14255751>

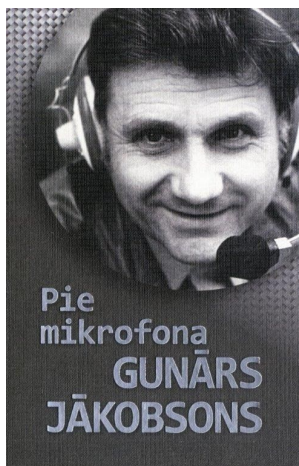
<https://www.delfi.lv/kultura/news/books/aktieris-kurs-telo-rakstnieku-recenzija-par-laimas-kotas-cilveks-ar-zilo-putnu.d?id=52937741>

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/radio-maza-lasiitava/laimas-kotas-literari-teatralla-versija-par-anslavu-egliti-romans.a139692>

Atslēgvārdi:

latviešu romāni; biogrāfiskā proza

Diāna Rudzīte:

[Jākobsons, Gunārs. Pie mikroфона Gunārs Jākobsons.](#) Rīga : Zvaigzne ABC, 2020. 303, [1] lpp. ISBN 9789934089404.

Lai gan Gunārs Jākobsons sev bija nosolījis nekad to nedarīt, viņš tomēr to paveica – uzrakstīja grāmatu. Un labi, ka tā. Labi, jo tā ir ne tikai daudziem labi zināma, atpazīstama un par leģendu kļuvusi balss pie mikroфона, bet, pirmkārt, tas ir cilvēka dzīvesstāsts ar sava laikmeta liecinieka vēstījumu par laiku, notikumiem un cilvēkiem. Stāsta salikums sastāv no autora dzīves jomām, kurās Jākobsons darbojies, strādājot gan radio, gan televīzijā, veidojot mūzikas, mākslas, literatūras raidījumus, arī raidījumus bērniem. Tomēr, kā atzīst pats autors, dominējošā no profesionālajām mīlestībām, kurai viņš palicis uzticīgs visu mūžu, ir sports.

Kā saka pats Jākobsons, "atmiņas gluži kā pirkstu nospiedumi pasē mums katram ir savas. Īpašas". Šajā grāmatā apkopotas atmiņas ne tikai par 66 darba gadiem, bet arī bērnību un jaunības laiku. Būtiski uzsvērt, ka 2020. gadā atmiņu stāsta autors nosvinēja ļoti cienījamu – 85 gadu – jubileju.

Vai jums kādreiz ir nācies lasīt grāmatu, kura ar jums runā konkrēta cilvēka balsī? Nevis tā balss, kura mēdz skanēt galvā, kad lasām kādu grāmatu. Šī ir tāda grāmata, kura runā tik neatkarotāmajā Jākobsona balsī. To lasot, rodas sajūta, ka sēžu virtuvē kopā ar autoru, un viņš man stāsta savas dzīves stāstu. Es dzirdu šo balsi, atpazīstu arī dažus notikumus un cilvēkus. Lai gan nekad neesmu satikusi pašu grāmatas varoni personiski, tomēr pārņem sajūta, ka esam pazīstami. Un kā gan citādi, jo viņa sporta reportāžas ir daļa arī no manām atmiņām. Kā bērnības atmiņas, kurās skaidri glabājas vecmamma gatavoto kotlešu garša un lakata smarža, kurā tiek ietīstīta mazā, raudošā sejiņa. Tās ir atmiņas par kopīgu laiku ar ģimeni, skatoties sporta pārraides (neskaitāmas hokeja translācijas no Sporta pils un, protams, 13. Olimpiskās spēles), un Jākobsons šajās atmiņās ir līdzesošs. Savukārt mūzikas mīļotāji, agrāko gadu latviešu estrādes cienītāji, – vai atceraties, cik daudz ar roku rakstītu vēstuļu jūs vai radnieki sūtījāt, lai nobalsotu par savu mīļāko dziesmu, un vai galu galā tā kādreiz ieguva arī gada populārākās dziesmas nosaukumu?

Cilvēkus, kuri zina Jākobsonu un ir klausījušies viņa radio reportāžas vai vērojuši viņa vadītos TV raidījumus, grāmata aizraus ar atmiņu stāstiem, atpazīstamiem notikumiem un līdzpārdzīvojumu: sportā – dzīvojot līdzī kādai futbola vai hokeja spēlei, mūzikā – satraucoši gaidot, kad paziņos gada dziesmu aptaujas rezultātus. Jauniešiem, kuri nepazīst šo balsi un tās īpašnieku, tā ir vienreizēja iespēja iepazīt vietas, cilvēkus un notikumus dzīvē, aizraujošā stāstījumā. Vēsture, kura ir tepat aiz stūra un pavisam īsta. Novadniekiem būs aizraujoši atmiņās izbrist Zemgales dubļainos ceļus un apmeklēt Jaunsvirlauku un pēckara sagrauto Jelgavu. Ieraudzīt Rīgu retrospektīvā skatījumā. Paskatīties uz to visu ar mazā Gunāriņa, vēlāk ar jaunieša acīm, kurš mēģina atbildēt uz pašam sev uzdoto jautājumu – ko tālāk? Bet tālāk seko tik daudz...

Īsumā – grāmata ir par cilvēka mūžu un to, kā tas savijas skaistā, papildītā, brīžiem sāpīgā atmiņu un notikumu dzīves dejā ar citu cilvēku mūžiem. Dažiem tās ir liktenīgas vai nejaušas tikšanās ar Jākobsonu klātienē, citiem – regulāra komunikācija caur TV ekrānu vai radioaparātu. Kādā intervijā autors atzīst, ka visgrūtāk ir bijis rakstīt grāmatas pēdējo nodaļu. Arī man par to rakstīt nav viegli, jo grāmatas beigās lasītājs jau jūtas piederīgs un iesaistīts autora dzīvē: līdzpārdzīvošana ir tik spēcīga un īsta, ka patiešām grūtie un sarežģītie autora dzīves brīži sāp arī lasītājam.

Un vēl kāda iepriecinoša piebilde Jākobsona talanta cienītājiem – režisore Ināra Kolmane uzsākusi darbu pie daudzu cienītajam un mīlētajam žurnālistam veltītas dokumentālas filmas uzņemšanas.

90. gados tapušajā radošajā raksturojumā, piešķirot žurnālistam direktora/daiļlasītāja augstāko kategoriju, Latvijas radio programmu direkcija Maksimiliana Kvites vadībā rakstīja: "Gunāram Jākobsonam piemīt īpašs nervs, iztēle, temperaments, autora materiāla dziļa izpēte, kā arī nevainojama formas izjūta, kas tieši mikrofonā nav noslēpjama, jo attēla trūkuma dēļ klausītājs ir jāsūģestē ar balsi, modulācijām, ritmu maiņām, spriegu materiāla pasniegšanas veidu."

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/labriit/iznakusi-gramata-pie-mikrofona-gunars-iajacobsons.a136947>

<https://www.tvnet.lv/7111243/pie-mikrofona-gunars-iajacobsons>

<https://www.la.lv/ar-radio-neskirams>

Atslēgvārdi:

Latvijas žurnālisti; biogrāfijas, fotogrāfijas

Solvita Ozola:

Eniņa, Zane. Nekaunīgais pingvīns. Rīga : Zvaigzne ABC, 2020. 510 lpp. ISBN 9789934090936.

“Nekaunīgais pingvīns” ir pēdējā laikā populārās ceļotājas un blogeres Zanes Eniņas pirmā grāmata. Autore stāsta par saviem piedzīvojumiem septiņarpus mēnešu ilgajā ceļojumā pa Dienvidameriku, Lieldienu salu un Antarktīdu. Grāmatā lielākoties pārtapuši autores bloga ieraksti, saglabājot dienasgrāmatas rakstības stilu. Tas ir stāsts par lielu uzdrīkstēšanos, mērķi, sapņiem – pārdrošiem, bet piepildāmiem. Tā vienmēr ir bijis, ka daļa no mums piedzimst ar kādu īpašu ceļošanas gēnu, ar dzinuli, kas dara zinātkārus, piedzīvojumus alkstošus, pasauli tur, tālumā, redzētgrībošus. Arī Zanei šī vēlme ir tuva. Viņa ir bijusi 75 pasaules valstīs, pārsvarā ceļojot tikai ar mugursomu plecos, stopējot, nakšņojot hosteļos, strādājot brīvprātīgo darbu. Ne vienmēr viss iet gludi. Negaidīta slimība un operācija likusi pārskatīt dzīves vērtību skalu. Tik daudzi cilvēki nepamana mirkļa skaistumu un, rūpju nomākti, cenšas tikt galā ar darbiem, kas nekad nebeigsies – līdzīgi kā Zane pirms slimnīcas. Pēc vairāk nekā 20 gadu ilgas, veiksmīgas karjeras mārketinga un komunikāciju jomā Zane uzdrošinās tai pielikt punktu, lai dotos sevis un pasaules izpētes ceļojumos. Katram jādara tas, kas viņu iedvesmo. Zanes moto: “Ceļot bez gala un malas. Bez laika un telpas grožiem”. Bet ar ko sākt? Nu, protams, ar savu sapņu ceļojumu – Antarktīdu. Zanes plāns ir apceļot Dienvidamerikas valstis, dodoties arvien tālāk uz dienvidiem, uz Ugunszemi. Autore sniedz lasītājam gan lielisku iespēju iepazīt nomaļus Dienvidamerikas nostūrus, gan ļauj uzzināt daudz ko jaunu par ceļotāju jau iecienītām vietām. Atklāta unikālā mūsdienu Dienvidamerikas saikne ar tās mistiskajām saknēm, dabas brīnumiem, kur katrs zemes posms atklāj ko krāšņu un varenu. Tā ir viena no senākajām civilizācijām uz planētas. Senās Inku valsts varenības un kultūras pieminekļi – Maču Pikču Peru, Ingapirka Ekvadorā un daudzi citi. Vai brīnumainā Lieldienu sala, kas slavē ar lielajām kulptūrām no tufa, cirstām ar vienkāršiem darbarīkiem, kuru skaits sniežas simtos. Jaungada naktī Zane aizbrauc sadzert šampanieti ar šiem lielajiem vīriem. Pārvarot bailes, ir uzkāpts vulkānā. Ir brīži, kad prāts atsakās darīt ko ekstremālu, tomēr ķermenis to paveic. Katrā valstī Zanes mērķis ir ne tikai apskatīt ievērojamas vietas, bet arī pēc iespējas pilnīgāk iepazīt vietējos cilvēkus, viņu kultūru, dzīvesveidu. Interesanta ir atziņa, ka Zane par savu ceļojumu lielāko vērtību uzskata nevis pašas vietas, bet ceļā sastaptos un iepazītos cilvēkus un viņu dzīvesstāstus, iemantoto draudzību un saziņu. Gan tos, ar kuriem kopā ceļojusi, gan vietējos iedzīvotājus ar viņu pozitīvismu, atvērtību un apbrīnojamo atbalstu ceļojumu īstenošanā. Bet sākas viss ar ne mazāk izacinošu piedzīvojumu – finansējuma piesaisti ceļojuma galamērķim. Top “uzsaukums tautai”, tiek uzrunāti simts Latvijas biznesa cilvēki. Sākas operācija “Pingvīns”, izraisot plašu rezonansi Latvijas tīmekļa vidē. Grāmatā autore analizē arī šīs aktivitātes norisi. Operācijai atsaucas 112 cilvēki, un Zanei izdodas startēt 22 dienu garajā ceļā uz Antarktīdu – pie pingvīniem! Vēl kāds zīmīgs fakts – ceļojumu firma atzīmē Zani kā pirmo pasažieri no Latvijas, kas tiek sūtīta uz Antarktīdu. Kuģi rotā Latvijas karogs. Gan Danko salā, gan Dienvidzordžijā cilvēks sajūt savu niecību dabas pirmatnības, baltuma un skaistuma priekšā. Tā ir viņu – pingvīnu, roņu, albatrosu – valstība. Bijīgi, kā sastinguši, ceļotāji noraugās garajā pingvīnu gājienā pāri viņu takai...

Vēl viens Zanes projekts ir “Ceļojošā grāmata”, kura tiek nodota no viena ceļotāja otram. Zane ir vērtīga ceļotāja, stāstniece un fotogrāfe, arī video operatore. Grāmatas vērtība ir autores stils, kurā dzirkstī izdoma, valodas bagātība, bezgalīga iejūtība, stāstot par sastaptajiem cilvēkiem un vietām, kā arī neiztrūkstoša humora dzirksts. Viņa stāsta vienkārši un ļoti personiski. Nevairās no skarbās sadzīves realitātes, nenoklusē riskantas situācijas, kādas rodas ceļojot valstīs, kurās pilnīgi viss ir citāds nekā Eiropā. Nebūt nav viegli saņemties un katru dienu pierakstīt pieredzēto un pārdzīvoto. Dīvainā kārtā pasaule top brīnumaināka un nozīmīgāka, kad par to raksta.

“Pasaules uzziņu atlantā” izgāju cauri Zanes veiktajam ceļam – bija grūti saprast, kā viena trausla sieviete to spējusi veikt. Laikam jau ir vērts to darīt, lai kaut mirkli būtu baltajā klusumā okeāna krastā, kad pingvīni nāk pie tevis, sit ar knābi pa zābakiem un cenšas nozagt somu. Viens tāds ziņkārīgais pingvīns rotā grāmatas vāku. Tu esi tālu prom no kņadas, ielām, dzīves rūpēm un sīkumiem. Grāmata apbur, liek sajūst neatvairāmu vēlmi aut kājas un doties pasaulē. Zane Eniņa: “Tāpēc es no sirds ceru, ka operācija “Pingvīns” un šī grāmata kādam būs iedvesma un pamudinājums piepildīt sapņus. Par spīti dubļiem un nievām – tas ir to vērts! Ej un dari!”

https://www.zvaigzne.lv/lv/gramatas/apraksts/199691-nekaunigais_pingvins.html

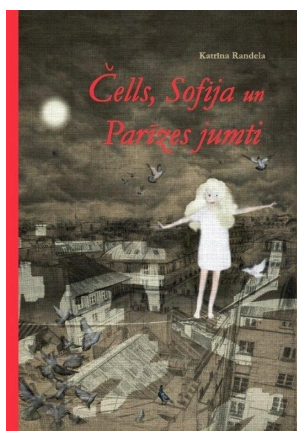
<https://muqursoma.lv/2021/01/22/gramatas-nekaunigais-pingvins-skirstisanas-pasakuma-atskats-un-ieraksts>

<https://muqursoma.lv/2020/12/01/iznakusi-gramata-nekaunigais-pingvins>

Atslēgvārdi:

Dienvideamerika; Antarktīda; Lieldienu salas; ceļojumu apraksti

Madara Freivalde:

Randela, Katrīna. Čells, Sofija un Parīzes jumti. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2020. 222 lpp. ISBN 9789984238210.

Stāsts īsumā ir šāds. Pēc kāda kuģa nogrimšanas Lamanša jūras šauruma ūdeņos tiek atrasts čella futrālis un tajā – maza meitenīte, kura, lai nenosaltu, ietīstīta Bēthovena simfonijas partitūrā. Meitenes atradējs un glābējs – ekscentriskais zinātnieks Čārlzs Maksims – dod viņai vārdu Sofija un ņem savā aizgādībā. Turpmāk abi dzīvo Apvienotajā Karalistē, laiku pavadot kopā, tomēr Sofija ļoti vēlas atrast savu māti, turklāt meitene atceras, ka viņas mamma uz kuģa spēlēja čellu.

Ikdienā Sofijai un Čārlzam norit Londonā, labi sadzīvojot, mīlot grāmatas un sarunas, tomēr nedaudz traucējoši kļūst Valsts bērnu labklājības iestādes darbinieces mis Eliotas visai bieži apciemojumi, lai pārliecinātos, ka Čārlzs tiek galā kā meitenes aizbildnis. Kad Sofijai paliek 12 gadi, mis Eliota paziņo, ka Čārlzs par viņu turpmāk vairs rūpēties nevar, jo viņa ir meitene! Ātri rodas plāns, kā abiem palikt kopā – Sofija čella futrālī ir atradusi tā izgatavošanas vietu un pavisam drīz abi dodas uz Parīzi.

Lai gan literārā pasaka rakstīta bērniem, tā neatstās vienaldzīgu nevienu pieaugušo. Sofijas ticība tam, ka viņa atradīs māti, ir fantastiska! Lasot Katrīnas Randelas brīnišķīgi uzrakstīto grāmatu, tā vien gribas pašam iesaistīties Sofijas, viņas drauga Mateo un citu bērnu piedzīvojumos, jo viņiem rodas tik unikāla iespēja – paraudzīties uz Parīzi no augšas, pareizāk sakot, jumtiem un koku galotnēm.

Nedaudz nereāls stāsts-pasaka, taču ticības, neatlaidības, burvīgas draudzības un arī humora pilns. Sofijas naivums, kad viņa iepazīstas ar puisi Mateo, ir ļoti dabisks un iedēriģs, taču ātri vien viņa apgūst Mateo dzīves gudrības un jau grāmatas noslēgumā ir kļuvusi daudz zinošāka, prasmīgāka, drošāka un dzīves pieredzes bagātāka.

Grāmatas autore ir viena no izcilākajām britu mūsdienu bērnu rakstniecēm. Brīnišķīgais stāsts iznācis 2013. gadā un ir visvairāk godalgotā autores grāmata, tulkota daudzās valodās un nominēta arī prestižajai Kārnegija medaļai.

Grāmatu iesaku izlasīt ikvienam. Ieslēdziet fonā Volfanga Amadeja Mocarta “Rekviēmu”, kas grāmatā čella izpildījumā tiek bieži atskaņots, un metieties piedzīvojumā kopā ar Sofiju.

<https://satori.lv/book/cells-sofija-un-parizes-iumti>

Atslēgvārdi:

angļu romāni bērniem un jauniešiem

Toms Herings:

Kalnačs, Jānis. Jēkabs Strazdiņš. Rīga : Neputns, 2020. 242 lpp. ISBN 9789934601064.

Mākslas zinātnieka Jāņa Kalnača jaunākā grāmata veltīta Jēkabam Strazdiņam – līdz šim mazāk gaismā izceltam māksliniekam Latvijas mākslas kopainā. Iespaidīgā monogrāfija ir kārtējais Kalnača skrupulozās pētniecības paraugs. Tā piedāvā piesātinātu ieskatu mākslinieka daiļradē, sniedz meistarīgu viņa mākslas darbu analīzi, kuru spilgti ilustrē plaša reprodukciju izlase. Jēkabs Strazdiņš (1905–1958) bija spilgta un klātesoša personība Latvijas 1930. gadu mākslas vidē. Ar savu stilu un izvēlēto tēmu interpretāciju viņš ticis uzlūkots kā viens no sava laika dumpiniekiem. Strazdiņš nāk no Jaunpiebalgas. Līdzās mākslinieciskajai darbībai viņš bija arī pazīstams mākslas vērtētājs, kolekcionārs un pedagogs, Piebalgas mākslas muzeja izveidotājs. Strazdiņš bija izcils zīmētājs, glezniecībā izvēlējies sekot jaunreālisma virzienam. Savos darbos viņš plaši pievērsās sižetiem, kas atspoguļoja zemnieku un laukstrādnieku smago ikdienu pirmsindustriālā vidē. Strazdiņa veidotie tēli parasti ir hipertrofēti, izteiksmīgi un stilistiski atpazīstami. Par mākslinieka radošo darbību var runāt līdz 1949. gadam, kad to pārtrauca piespriedis izsūtījums. Bratskas apkaimē pavadītie gadi atstāja neizdzēšamu iespaidu uz Strazdiņa veselību un pārargri aprāva viņa mūžu.

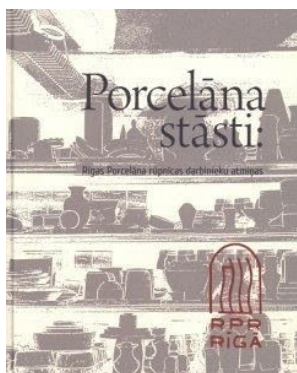
<https://shop.neputns.lv/products/jekabs-strazdins>

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/maksla/izcelt-aizmirsto-makslinieku-jekabu-strazdinu-saruna-ar-jani-kalnaču.a385827>

Atslēgvārdi:

Latvijas māksla; Latvijas mākslinieki

Ingrīda Peldekse:

Porcelāna stāsti : Rīgas Porcelāna rūpnīcas darbinieku atmiņas. Rīga : Rīgas pašvaldības kultūras iestāžu apvienības Rīgas Porcelāna muzejs, 2020. 263 lpp. ISBN 9789934566172.

Grāmata "Porcelāna stāsti" ir interviju krājums ar bijušajiem Rīgas Porcelāna rūpnīcas darbiniekiem. Divdesmit viens aculiecinieka stāsts paver nepastarpinātu ainu uz tradīcijām bagāto un vērienīgo Rīgas Porcelāna rūpnīcas darbību laikposmā no pagājušā gadsimta 40. līdz 90. gadiem, kad šī ražotāja porcelāns bija plaši pazīstams visā Padomju Savienībā. Daudzos mājokļos ikdienā lietotie trauki, kas tapuši Rīgas Porcelāna rūpnīcā, atgādina ne tikai par pagājušajiem laikiem, bet arī ļauj novērtēt šim uzņēmumam raksturīgo dizaina kvalitāti. Grāmata piedāvā iespēju iepazīt vairākus šo trauku formu un dekoru autorus; daudzas no idejām tapušas rūpnīcas Mākslinieciskajā laboratorijā, Modelētavā un citās struktūrvienībās, lai materializētos gan autordarbos, gan plaši lietotos rūpnieciski ražotos priekšmetos.

Jaunais Rīgas Porcelāna muzeja izdevums, līdzās grāmatai "Industriālais romantisms: Beatrisas Kārklīņas porcelāns" (Rīgas Porcelāna muzejs, 2017) gan faktu klāsta, gan vizuālo materiālu ziņā būtiski papildina industriālā dizaina vēstures kopainu Latvijā. Intervēto darbinieku darba gaitas saistās gan ar ražotni Maskavas ielā 257 (1. iecirknī), kuras pirmsākumi rodami Kuzņecova Porcelāna un fajansa fabrikā, gan ražotni Lēdurgas ielā 3, Jaunmīlgrāvī (2. iecirknī), kas asociējas arī ar rūpnieka Jakoba Kārļa Jesena vārdu.

Izdevumu bagātina vairāk nekā 200 attēli – vēsturiskas fotogrāfijas, zīmējumi, skices, t. sk. pirmpublicējumi; galvenie izmantotie avoti ir no Rīgas Porcelāna muzeja krājuma un zinātniskā arhīva, Latvijas Nacionālā arhīva, Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīva, kā arī privātām kolekcijām.

Grāmata ir papildināta ar tehnisko terminu skaidrojumu un personu rādītāju, kā arī kopsavilkumu angļu un krievu valodā.

<https://r1.lsm.lv/lv/raksts/kulturas-rondo/porcelana-stasti-rupnicas-stradnieku-atminu-apkopojums-gramata.a135803>

<https://www.riga.lv/lv/jaunums/izdota-gramata-porcelana-stasti-rigas-porcelana-rupnicas-darbinieku-atminas>

Atslēgvārdi:

industriālais mantojums; industriālais dizains; porcelāns; Rīgas Porcelāna rūpnīca

Astra Šmite:

Brice Silvija. Baigās piezīmes. Rīga : Zvaigzne ABC, 2020. 158, [2] lpp. ISBN 9789934091254.

Silvija Brice BAIGĀS PIEZĪMES

Visticamāk, pastāvīgo grāmatu lasītāju vidū neatradīsim nevienu, kam Silvijas Brices vārds būtu svešs. Daudzu lielisku tulkojumu radītāja nu arī pati kļuvusi par grāmatas autori. Kā tas gadījies? Izrādās, pateicoties *Feisbukam*, kur Silvija Brice laiku pa laikam ievietojuši savas piezīmes, iekārdinot lasītājus jau iepriekš. Nelielā, trauslā un gaumīgi iesietā grāmata piesaista ar balto vāku un reljefi attēloto āksta tēlu, tomēr visvairāk man iepatīkās daudznozīmīgais nosaukums "Baigās piezīmes". Tas vedināja ieskatīties grāmatā, bet pēc ieskatīšanās sekoja "baigā iekrišana" tekstā jau ar pirmo lapaspusi:

"mēs runājam dažādās valodās

mēs neredzam sejas

es atveru muti

laukā lec vārdes

tu gaidīji orhidejas."

Tulkošanas darbā izkoptajā valodā rakstītās piezīmes var lasīt ar baudu, izgaršojot autores smalko humoru un apburošo skatījumu uz dzīvi un cilvēkiem. Grāmatas saturu veido sešas daļas: pirmajā lasām par tulkošanu, tulkojumiem un tulkotājiem – to, kas autores dzīvē ir būtiskākais. Savukārt grāmatas noslēguma daļa "Maigais kalendārs" ir kā aizkustinošs un "šarmējošs" (šo vārdu nočiepu pašai Brice!) veltījums tiem, bez kuriem mums nebūtu Silvijas Brices.

Grāmatu var lasīt, kā katram tīk, – vismaz man šķiet, ka tas nebūs nekāds grēks! – sākt lasīšanu ar daļu, kas interesē visvairāk. Varbūt ar "Liedaga piezīmēm", vai "Dīkajiem niekiem"? Jo noslēgumā tik un tā nonāksim līdz viedajai atziņai: "Mēs visi esam trausli uz šīs zemes. Mēģināsim nedarīt pāri cits citam un sev. Ja esam pabijuši kopā šo īso brīdi – paldies par to."

<https://shop.neputns.lv/products/jekabs-strazdins>

https://www.lsm.lv/raksts/kultura/maksla/izcelt-aizmirsto-makslinieku-jekabu-strazdinu-saruna-ar-jani-kalnacu_a385827

Andas Saldoveres viedoklis:

Līdzīgi kā pati tulkotāja jau gadiem nebeidz pārsteigt ar savu apbrīnojamo precizitāti tulkojumos, šis nelielais piezīmju grāmatiņas tipa izdevums, kurš tūlīt pēc iznākšanas ap Ziemassvētku laiku jau kļuva par bibliogrāfisku retumu grāmatmīļu aprindās, apbur ar faktu un satura daudzveidības piesātinājumu. Izrādās, tulkotājs var arī aizrautīgi un tik saistoši rakstīt – varbūt tas jādara arī citiem Silvijas Brices amata brāļiem un māsām? Bet nu nez kā būtu – Brices latiņa ir augsta! Grāmata ir tik "garšīga", ka tās vienīgais mīnuss – gribētos vēl, tāpēc jālasa lēni, katru domu un vārdu izlaižot caur sevi... un tad vēlreiz no sākuma. Man, kā jau jūras mīļotājai, īpaši saistošas šķita "Liedaga piezīmes". Tik apbrīnojami vienkārši, bet atpazīstami formulēta doma, un vienlaikus – tik ietilpīga – par jūru, cilvēkiem, mums pašiem. Vēl cits īpašs prieks – par Brices tik sulīgo, daudzviet it kā "nepareizo", bet ausij tīkamo un precīzo latviešu valodu, jo nav jau daudz iespēju tādu mūsdienās lietot, kaut reizēm ir tik labi atlaist bremses no pārlietu lielās pareizības un no sirids izspēlēties arī burtiem, vārdiem, izteicieniem. Par ko ir "Baigās piezīmes"? Kādā no intervijām teikts: "Par to, kā ir dzīvot tekstā. Sākumā. Un pēc tam par to, kā ir vienkārši dzīvot." Precīzāk noraksturot būtu grūti. Vislabāk to sapratīs ar tekstiem strādājošie... un jādodomā, ka tie citi arī.

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/protu-uzrakstii-korekti-bet-negribu--tulkotajas-silvijas-brices-gramata-baigas-piezimes.a386165>

<https://www.la.lv/ciemos-pie-tulkotajas-julijas-dibovskas-recenzija-par-silvijas-brices-gramatu-baigas-piezimes>

<https://www.santa.lv/raksts/ieva/tulkotaja-silvija-brice-ja-dzive-ir-kas-sapiqs-es-stradaju-io-nezinu-cita-lidzekla-38491>

<https://www.diena.lv/raksts/kd/recenzijas/briljants-valodas-dzezs--silvijas-brices-gramatas--baigas-piezimes--recenzija-14256091>

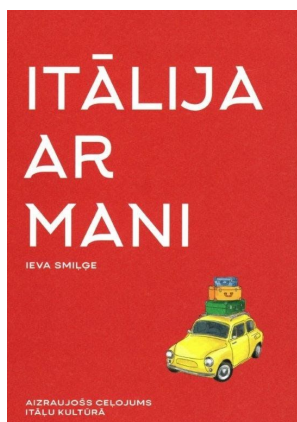
Atslēgvārdi:

latviešu autobiogrāfiskā proza; latviešu esejas

Kristīne Kazāka:

Itālija – allaž skaista, vilinoša un pretrunīga savā daudzveidībā!

[Smilģe, Ieva. Itālija ar mani.](#) Rīga : L'Italii, 2020. 224 lpp. ISBN 9789934232138.

Grāmatu "Itālija ar mani" tās autore Ieva Smilģe rakstījusi, pamatojoties uz pašas pieredzi, dzīvojot Abruco (*Abruzzo*) reģionā, Itālijas vidienē. Autore darbojas arī itāļu valodas un kultūras centrā "L'Italii", kura tīmekļvietnē tiek piedāvāti gan itāļu valodas kursi, gan saistoši un interesanti fakti par Itāliju, itāļiem un itāļu valodu.

Lasīt šo grāmatu man bija ļoti saistoši, jo arī es esmu kādu laiku dzīvojusi Itālijas vidienē, un lasītais aizveda atmiņu ceļojumā: izdevās atkal sajust Itālijas noskaņu ar aperitīvu (*aperitivo*) pievakarēs piejūras ciematos, kapučīno (*cappuccino*) dzeršanu no rītiem kafijas bāros, itāļu mammas gatavotajām lieliskajām pusdienām, kurās ir nepieklājīgi atteikties no visu pasniegto ēdienu papildporcijas, ceptu kastaņu un karstvīna baudīšanu kalnu ciematiņu gadatirgos un daudz ko citu...

Lai gan pati autore grāmatu par ceļvedi nodēvēt nevēlas, es, pirmo reizi dodoties uz Itāliju, to droši vien tieši tā gribētu izmantot, jo, manuprāt, ceļvedis kādas tautas kultūrā un tradīcijās ir tikpat nozīmīgs kā svarīgāko apskates objektu ceļvedis. Līdzīga satura grāmatu es pat labprāt izlasītu pirms došanās uz jebkuru valsti, jo uzskatu, ka kādu zemi esmu pilnvērtīgi iepazīsusi vien tad, ja gūts ieskaits arī attiecīgās valsts un tautas kultūrā, valodā un vēsturē. Itālijas iepazīšanai tagad iznākusi grāmata "Itālija ar mani". Darbs rakstīts pozitīvā un aizrautīgā noskaņā, izceļot visu skaistāko, ko Itālija var piedāvāt – varu viegli iztēloties šo stāstu kāda itāļa interpretācijā. Raitā un patīkamā valodā, īsi un kodolīgi autore apkopojusi svarīgākos itāļu dzīves aspektus un tradīcijas, izskaidrojot tos no latvieša skatpunkta. Vēstījumā varam lasīt par daudzām jau zināmām itāļu kultūras šķautnēm, tomēr kāds, iespējams, atklās pavisam jaunu Itāliju. Grāmata iesākas ar stāstījumu par vienu no itāļu dzīves esencēm – kafiju (*caffè*), jo, patiesi, grūti iedomāties ko vēl svarīgāku (izņemot, saprotams, futbolu). Īpaši mani iepriecināja Latvijas publikai mazāk zināmo itāļu svinamo dienu un tradīciju apskats, dažas no kurām kļuvušas arī par manām mīļākajām itāļu tradīcijām, piemēram, Presepes (*Presepe*) veidošana Ziemassvētkos un Befanas (*Befana*) atlidošana Zvaigznes dienā. Paldies autorei, kura grāmatā akcentē un precizē dažu pie mums zināmu itāļu vārdu izrunu, kas bieži ar savu neprecīzo rakstību vai izrunu droši vien traucē ikvienu itāļu valodas pratēju. Piemēram, kā izrunāt TV reklāmās nereti dzirdēto *bruschetta Moretti* (noteikti ne *brušeta*) vai kafejnīcu ēdienkartēs redzēto *gnocchi* (noteikti ne *gnoči*). Šķiet, ka par itāļu virtuvi zinām diezgan daudz, tomēr vēl aizvien šur tur manāmas neprecizitātes uzrakstos un izrunā, piemēram, restorānos, kafejnīcās, bāros, arī reklāmās. Jācer, ka grāmata nonāks arī šo nozaru pārstāvju rokās – tas varētu palīdzēt mazināt liekus pārpratumus. Grāmatā minētās ikdienas frāzes lasītājs varētu izmantot bezizejas situācijā Itālijā, jo ne visur šajā valstī iespējams sazināties tikai angļu valodā. Gandrīz ikviens tradīciju, valodas, izteicienu, ēdiena vai svētku dienu apraksts papildināts ar interesantiem faktiem, īsu izcelsmes vēsturi un praktiskiem padomiem. Pēc grāmatas izlasīšanas lasītājs uzzinās, kādēļ, pasūtot kapučīno Itālijas restorānā vēlā pēcpusdienā vai vakariņu laikā, kopā ar pasūtīto saņēmis ironisku skatienu vai, visdrīzāk, arī atteikumu apkalpot. Uzzinām par itāļu brokastu paradumiem un daudziem citiem sīkumiem, kuri pavisam noteikti palīdzēs izprast itāļu ikdienas ieradumus un rīcību, tādējādi izvairoties no kādas divdomīgas situācijas vai daža laba interesanta pārsteiguma. Itāļi allaž ir pilni pārsteigumu – to varu apliecināt no personiskās pieredzes, jo dažreiz esmu sevi pieķērusi vērojam notiekošo ar ieplestām acīm un vaļēju muti! Lai gan, no otras puses, manuprāt, nav arī pārāk jāuztraucas, vai viss ir pareizi – Itālija ir vai nu jābauda, vai jābrauc mājās.

Nobeigumā gribētos piezīmēt, ka tas, ko kāds mums stāsta par Itāliju un itāļiem, ne vienmēr ir viennozīmīgi, jo, kā arī atgādina autore, katram ir sava Itālijas pieredze. Itālija ir daudzveidīga zeme – tradīcijas, ieradumi, uzskati un dialekti var būt ļoti atšķirīgi ne tikai dažādos lielās valsts reģionos, bet arī nelielos ciematos. Vietējās ciema tradīcijas reizēm pat var izrādīties tikpat svarīgas kā Ziemassvētki un Lieldienas, un pilnīgi noteikti svarīgākas par kaimiņciema tradīcijām. Aizbraucot uz citu pilsētiņu, provinci vai reģionu, atklājam jau atkal gluži jaunu, aizraujošu, pārsteigumiem pilnu pasauli. Iesaku šo grāmatu ikvienam, kuram ielānots ceļojums uz tik pievilcīgo galamērķi Itāliju vai kāda tikšanās, vakariņas un sarunas ar itāļiem. Tā noderēs arī itāļu kultūras cienītājiem, interesentiem un visiem pārējiem, kam vien ir kāda

saistība ar šo aizraujošo zemi. Novēlu, lai šī grāmata ikvienu lasītāju aizved ceļojumā uz Itāliju: šobrīd, kad ceļošana ierobežota – lai tas notiek vismaz iztēlē.

https://www.litalii.lv/p/blog-page_7.html

<https://www.delfi.lv/turismaqids/es-celoju/par-memmiqiem-viriesiem-un-auksto-zupu-vakarinas-ievas-piedzivojum-i-italija.d?id=52815041>

Atslēgvārdi:

Itālija; ceļojumu apraksti

Zane Krūmiņa:

Baumanis, Jānis. Krimināltiesiskās attiecības un to noregulējums kriminoloģiskajā visumā. Zinātniskie recenzenti: Valentija Liholaja, Diāna Hamkova; priekšvārds: Māris Leja. Rīga : Latvijas Vēstnesis, 2020. 263 lpp. ISBN 9789984840666.

Latvijas Vēstneša grāmatu apgādā 2020. gada nogalē klajā nākusi Jāņa Baumaņa monogrāfija "Krimināltiesiskās attiecības un to regulējums kriminoloģiskajā visumā." Jaunā monogrāfija kopā ar autora iepriekšējām grāmatām "No krimināltiesību normu interpretācijas līdz kvantu kriminoloģijai" un "Ceļš uz kriminālprocesa mērķi jeb kriminoloģiskie gēni" veido savdabīgu sēriju krimināltiesisko jautājumu izpētes sfērā.

Grāmatas autors uzsver, ka novērojot dabas, sabiedrības un citas parādības un procesus, var konstatēt, ka tie ir savstarpēji saistīti. Tātad pastāv visaptverošs sakarību tīkls, kur katrs elements ir atkarīgs no kāda cita elementa. Šis determinisma atziņas ir attiecināmas uz jebkādas cilvēku uzvedības izpausmes veidiem. Izņēmums nav arī parādības un procesi, kas izraisa un attīsta noziedzīgus nodarījumus. Būtībā katrs noziedzīgs nodarījums ir atsevišķs determinisma ķēdes elements.

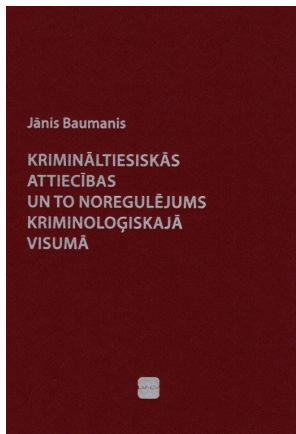
Grāmatas pirmajā nodaļā "Ieskats kriminoloģiskajā visumā" autors analizē ar determinismu noziedzībā saistītos teorētiskos aspektus. Baumanis uzsver, ka kriminoloģijas ietvaros jāpievērš nopietna uzmanība informācijas par noziedzību iegūšanas un izpētes procesam. Autors ielūkojas noziedzības ģenēzes izpētes vēsturē un parāda noziedzības determinantu izzināšanas procesa evolūciju. Otrajā nodaļā "Krimināltiesiskās attiecības kriminoloģiskajā visumā" autors pievēršas koruptīvo noziedzīgo nodarījumu analīzei nevalstiskajā sektorā, atsaucoties uz nozīmīgākajiem starptautiskajiem normatīvajiem aktiem. Atgriežoties pie noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kvalifikācijas problemātikas, Baumanis pievērš uzmanību šī nodarījuma objektīvās puses pazīmei – priekšmetam. Autors aplūko arī noziedzīgā nodarījuma sastāvā ietilpstošo seku interpretāciju krimināltiesībās. Trešajā nodaļā "Krimināltiesisko attiecību noregulējums kriminoloģiskajā visumā" Baumanis pievēršas noziedzības prevencijai, uzsverot, ka uz noziedzības novēršanu ir orientētas daudzas tiesību nozaru normas, tomēr būtiskākās, pēc autora domām, ir Operatīvās darbības likuma normas. Autors detalizēti iztirzā operatīvās darbības uzdevumus un ar Operatīvās darbības likuma normu analīzes palīdzību atklāj noziedzības determinantu izzināšanas vietu operatīvajā darbībā. Baumanis pievēršas arī policijas izglītības jautājumiem kā sekmīgam noziedzības novēršanas priekšnoteikumam. Lai ieskicētu ciešo saikni starp policijas izglītības līmeni un noziedzības novēršanas sekmību, detalizēti tiek izklāstīts noziedzības novēršanas komplicētais raksturs un būtība. Izdevumā aplūkoti arī tādi jautājumi kā kasācijas sūdzības iesniegšanas termiņa atbilstība Satversmes 92. pantam, jaunās sodu piemērošanas koncepcijas aspekti un prokurora rīcība pieteikuma par jaunatklātiem apstākļiem sākotnējā pārbaudē. Grāmata ir nozīmīgs krimināltiesisko atziņu avots, kas būs saistoša gan praktiķiem, gan teorētiķiem.

<http://at.gov.lv/lv/jaunumi/par-notikumiem/izdota-jana-baumana-gramata-par-kriminaltiesiskajam-attiecibam-10368?year=2020&>

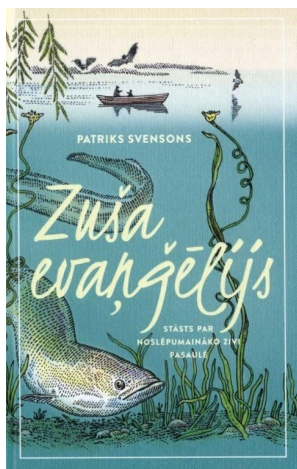
<https://www.janisroze.lv/lv/gramatas/akademiska-un-profesionala-literatura/juridiska-literatura/kriminaltiesiskas-attiecibas-un-to-noregulejums-kriminologiskaja-visuma.html>

Atslēgvārdi:

kriminoloģija; krimināltiesības; noziedzības determinanti; noziedzīgi iegūti līdzekļi

Pārsla Zute:

Svensons, Patriks. Zuša evaņģēlijs : stāsts par noslēpumaināko zivi pasaulē. No zviedru valodas tulkojusi Inga Mežaraupe. Rīga : Zvaigzne ABC, 2020. 239 lpp. ISBN 9789934089589.

Pie latviešu lasītājiem nonākusi Patrika Svensona debijas grāmata "Zuša evaņģēlijs". Grāmata īsā laikā izdota jau vairāk nekā 30 valodās. Autors dzimis 1972. gadā Zviedrijas "zušu krastā". Bērnībā gājis zvejojot zušus kopā ar tēvu un, būdams pieaudzis, konstatējis, ka vislabāk tēvu atceras tieši saistībā ar šo noslēpumaino zivi. Autors balstās uz plašiem pētījumiem par zušiem literatūrā, vēsturē un mūsdienu jūras bioloģijā, kā arī uz paša pieredzi.

Kā liecina grāmatas nosaukums, tās centrā ir apbrīnojamās un noslēpumainās zivis – zuši (*Anguilla anguilla*). "Zušu jautājumu" vēl aizvien turpina risināt mūsdienu zinātne. Izrādās, zušu noslēpums interesējis jau Aristoteli, un tas mudinājis mēģināt atklāt viņu noslēpumu jau 4. gadsimtā pirms mūsu ēras. Vēlākos gadsimtos zušiem pievērsies arī Zigmunds Freids un amerikāņu jūras bioloģe Reičela Kārsona. Grāmatā tiekamies ar dāņu jūras biologu Johannesu Šmitu, kurš 20. gadsimta sākumā atklāja zušu nārsta vietu. Fosilijas liecina, ka zutis ir dzīvojis jau pirms vairāk nekā 70 miljoniem gadu. Sargasu jūra ziemeļaustrumos no Kubas un Bermudu salām ir vienīgā vieta pasaulē, kur nārsto Eiropas zuši. Grāmatā varam uzzināt par četrām zušu attīstības stadijām. Vispirms izšķīļas leptocefali, kuri izskatās kā caurspīdīgi kāpurīņi vai kā dažus milimetrus garas vītola lapas. Nonākot Eiropas piekrastē, tie piedzīvo pirmo metamorfozi, pārvēršoties par stikla zuti, kas ir vārgs un trausls. Nākamajā posmā tas kļūst par stipru un stingru dzelteno zuti. Un beidzot, kļūstot par sudrabaino zuti, tas atkal atsāk ceļu uz Sargasu jūru nārstot.

Šodien, pateicoties mūsu ne pārāk labvēlīgajai ietekmei uz vidi, zuši ir kritiski apdraudēti. Eiropas zutis ir iekļauts Pasaules Sarkanajā Grāmatā kā būtiski apdraudēts, kas nozīmē, ka tas ir vienu soli no izmiršanas savvaļā, jo zušu skaits, kas atgriezies Eiropā trīs paaudžu laikā, ir samazinājies par 97 %. Mums ir jādod zušiem iespēja uzsākt savu nārsta migrācijas maratonu. Zinātnieki vēl joprojām precīzi nezina, kas mudina zušus doties no 4000 līdz 7000 kilometru garajā ceļojumā. Tie nārsto tikai vienu reizi mūžā, ienirstot jūras dzelmē līdz pat 600 metru dziļumā, kur iznērš gandrīz deviņus miljonus ikru, bet pēc tam iet bojā. Baltijas jūras reģions zušu pastāvēšanai ir īpaši svarīgs, jo šeit lielākā daļa šo zivju izaug par lieliem sieviešu dzimuma zušiem, kam ir būtiska nozīme nārstošanas nodrošināšanā.

Tomēr "Zuša evaņģēlijs" nav tikai grāmata par šo zivi. Tas ir arī stāsts par tēva un dēla attiecībām, par viņu sarunām zušu ķeršanas laikā. Autors brīnišķīgi sasaistījis eksistenciālus jautājumus – no kurienes mēs nākam, uz kurieni ejam – ar zušu vēsturi. Stāsts par zušiem pārtop stāstā par dzīvi vispār. Ja vēlaties turpināt pētīt zušu noslēpumu, ieteicams izpētīt grāmatas beigās publicēto bibliogrāfiju.

Solvitas Ozolas viedoklis:

"Zuša evaņģēlijs" nav saistīts ar reliģiskiem traktātiem, kā varētu spriest pēc grāmatas nosaukuma. Šis ir stāstījums par dzīvi, cilvēku attiecībām, vēlmi saprast nesaprotamo un atklāt brīnuma anatomiju. Autors ir meistarīgi savijis filozofu jau izsenis iztīrāto jautājumu par mūsu atrašanos šeit un tagad ar gadsimtiem ilgiem mēģinājumiem noskaidrot zuša noslēpumaino būtību.

Grāmata dalīta it kā divās atšķirīgās daļās, kurās organiski savijas zinātne un autora personīgie piedzīvojumi un pieredze. Lielākā daļa teksta vēsta par zuša fizioloģiju, attīstības stadijām, kā arī dažādu filozofu un zinātnieku meklējumiem šajā jomā. Tomēr bez šīs fizioloģijas piesātinātās daļas nebūtu iespējams tvert autora un viņa tēva attiecību moduli. Emocionāli spilgti autors apraksta došanos ar tēvu uz ūpi, zvejas rīkus, zvejas procesu: "Es neatminos, ka pie upes mēs jebkad būtu runājuši par ko citu kā vien zušiem un to, kā tos labāk noķert". Lasot grāmatu, ieguvu ļoti daudz interesantas informācijas par noslēpumaināko zivi pasaulē, ko bez šīs grāmatas nez vai būtu kādreiz uzzinājusi. Tomēr tā raisīja interesantas pārdomas arī par man tuviem cilvēkiem, viņu attiecībām. Grāmatā saistošā veidā aprakstīti gan nopietni zinātniski pētījumi, to gaita, gan filozofiski prātojumi un mistiski nostāsti.

Zviedru autors Patriks Svensons dzimis 1972. gadā Zviedrijā, studējis valodas un literatūru, strādā par kultūras žurnālistu laikrakstā "Sydsvenskan". 2019. gadā zviedru lasītājus sasniedza viņa pirmā grāmata "Alevangeliet" (Evaņģēlijs), kura uzreiz ieguva lielu popularitāti.

<https://www.rigaslaiks.lv/agora/ri-lasa/patriks-svensons-zusu-evangelijs-stasts-par-pasaule-noslepumainako-zivi-20057>

https://www.zvaiqzne.lv/lv/jaunumi/aktualitates/299580-gramata_teviem_deliem_un_makskerniekiem.html

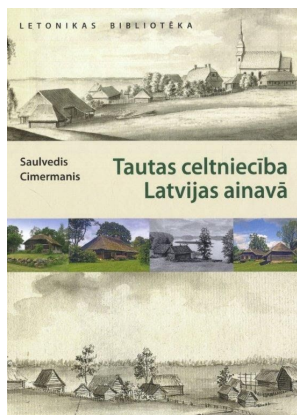
https://ccb.se/wp-content/uploads/2018/02/eel_leaflet_final_lv_web.pdf

<https://www.youtube.com/watch?v=WHDJxfOo7EQ>

<https://vilaser.se/patrik-svensson-alevangeliet-varfor-vi-borde-besjala>

Atslēgvārdi:

zuši; cilvēku un dzīvnieku attiecības; attiecību filozofija; zviedru dokumentālā publicistika

Cimermanis, Saulvedis. Tautas celtniecība Latvijas ainavā. Bibliogrāfijas sastādītāja Dagnija Ivbule. Rīga : Zinātne, 2020. 687 lpp. ISBN 9789934599002.

2020. gada nogalē izdevniecība "Zinātne" laidusi klajā Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) akadēmiķa, kultūrvēsturnieka un etnogrāfa Saulveža Cimermaņa apjomīgo monogrāfiju par latviešu tradicionālajām zemnieku dzīvojamām un saimniecības būvēm. Ar vārdiem "tautas celtniecība" autors apzīmē lauku sētas vai pilsētu būves, kas celtas bez profesionālu arhitektu, projektētāju vai būvnieku līdzdalības, tās cēluši būvamatnieki, mūrniekmeistari un citi, kuri zināšanas apguvuši praktiskā darbā. "Tautas celtniecība" ietver arī cilvēka veidoto piesētas ainavu – dārzus, žogus, kokaudzes, reljefu, ūdensbaseinus, ceļa rādītājus utt. Grāmatā varam izsekot, kā lauku sētas apbūvi laika gaitā ietekmējuši vēsturiskie, sociālekonomiskie un ģeogrāfiskie apstākļi. Grāmata novērtēta kā viens no 20 nozīmīgākajiem LZA pagājušā gada izdevumiem. LZA eksperti atzīst: "Šis unikālais materiāls pēc Augusta Bīlenšteina un Paula Kundziņa pētījumiem ir nākamais nozīmīgākais un akadēmiski izsmelošākais zinātniskās uzziņas materiāls par baltu tautu kultūrtelpas veidošanos kopš 13. gadsimta." Grāmatā aplūkotas galvenokārt 18. gadsimta–20. gadsimta pirmo divu gadu desmitu būves jeb laiks, no kura saglabājušās droši raksturojamas ēkas, dokumenti, laikabiedru liecības, arī zinātnisko ekspedīciju vākumi. Grāmata var noderēt kā ierosmes avots būvētājiem un projektētājiem, kuri interesējas par tradicionālo kultūru un vēlas izmantot tautas celtniecības vērtības šodien. Monogrāfijā iekļauts plašs bibliogrāfisko resursu saraksts, daudz fotoattēlu, rasējumu, Johana Rūdolfa Šterna un Johana Kristofa Broces zīmējumu. Teksts latviešu valodā, kopsavilkums vācu, angļu un krievu valodā.

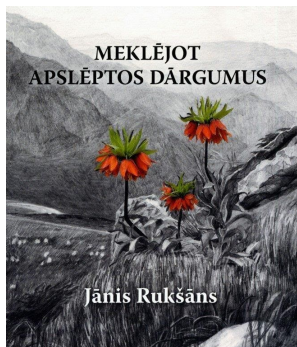
<https://www.zinatnesgramatas.lv/lv/tautas-celtniec%C4%ABba-latvijas-ainav%C4%81--saulvedis-cimermanis-7b03fe>

<https://www.acadlib.lu.lv/par-mums/zinas/zina/t/62548>

<https://r1.lsm.lv/lv/raksts/kulturas-rondo/saulvedis-cimermanis-iepastina-ar-monografiju-tautas-celtnieci.a139031>

Atslēgvārdi:

etnokultūra; Latvijas kultūrainava; lauku mājas; celtniecības vēsture, lauksaimniecības celtnes

Rukšāns, Jānis. Meklējot apslēptos dārgumus. [Pārgaujas novads] : ZS "Pulkas", 2020. 396 lpp. ISBN 9789934232121.

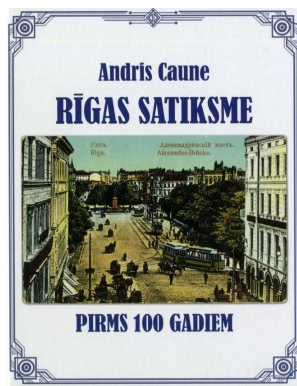
Pie lasītājiem nonākusi aizraujoša dārzkopja un selekcionāra Jāņa Rukšāna grāmata, kura atspoguļo vairāk nekā trīsdesmit gadu laikā piedzīvoto dažādās pasaules valstīs, meklējot retus sīpolaugus un atklājot jaunas augu sugas. Šajos gados autors atklājis, aprakstījis un nosaucis vārdā vairāk nekā 60 līdz šim nezināmas sīpolaugu sugas. Lasām par sīpolaugu meklējumiem tepat mežmalās un pļavās, kā arī tālās kalnu ielejās. Ceļojumu apraksti izkārtoti ģeogrāfiski – sākot ar mūsu zemi, tad bijušo PSRS teritoriju – Krimu, Karpatiem, Aizkaukāza republikām, Sibīriju, Vidusāziju – un beidzot ar Turciju un Irānu. Grāmata sastādīta, balstoties uz autora rakstītajām dienasgrāmatām. Aprakstīti pārgājieni pa mežonīgām kalnu takām, braucieni pa bīstamiem kalnu ceļiem, augu meklēšana mīnu laukā; reiz autors pat aizturēts uz aizdomu pamata kā iespējama islāma fundamentālistu algotnis no Baltijas. Grāmata ir unikāls materiāls latviešu valodā reto augu sugu aprakstu dēļ. Izdevumu papildina Rukšāna jaunatklāto un/vai aprakstīto sugu saraksts un to sugu saraksts, kuru botānisko statusu mainījis pats izdevuma autors. Izrādās, ka ir pat divas sugas, kas nosauktas par godu Rukšānam. Nepārvērtējamas ir autora piezīmes par sīpolaugu audzēšanas īpatnībām un audzēšanas iespējām Latvijā. To visu lieliski papildina 550 reto augu fotogrāfijas. Būtiski, ka iepriekš pasaules dārzkopji jau iepazinuši Rukšāna grāmatas "Buried Treasures" divus izdevumus, bet 2010. gadā ASV izdota viņa grāmata "The Crocuses". Autors sarakstījis arī septiņas grāmatas latviešu valodā par dārzkopību.

<https://www.nbd.gov.lv/lv/slavas-zale/selekcionars/59>

<https://www.youtube.com/watch?v=pVIUZAqxdJ4>

Atslēgvārdi:

sīpolaugi; augu kolekcionēšana; ceļojumu apraksti

Caune, Andris. Rīgas satiksme pirms 100 gadiem : pilsētnieku individuālie satiksmes līdzekļi, sabiedriskais transports, tālsatiksmē, satiksmei nepieciešamās būves un ražotnes 20. gadsimta sākuma atklātnēs. Rīga : Zinātne, 2020. 255 lpp. ISBN 9789934599026.

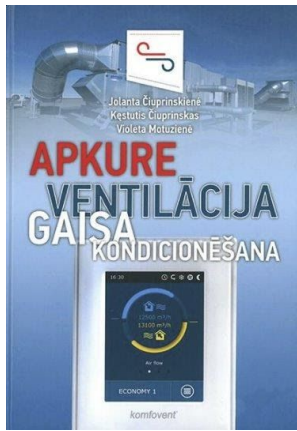
Iznākusi jau devītā vēsturnieka un filokartista Andra Caunes grāmata, kurā pastkartes stāsta par Rīgas vēsturi pirms 100 gadiem – no 19. gadsimta beigām līdz Pirmajam pasaules karam, tātad par teju 50 gadu laika posmu. Šajā izdevumā – atklātnes par satiksmi. Grāmatu veido piecas nodaļas. Katrai atklātnei pievienots vienu lappusi garš vēsturnieka apraksts par tajā attēloto. Vispirms uzzinām par pilsētnieku individuālajiem satiksmes līdzekļiem – velosipēdiem, kariatēm, laivām un jahtām; arī līkratiem. Jau no viduslaikiem pilsētās populārs satiksmes līdzeklis bija ormaņu zirgu vilktie rati. 19. gadsimta vidū Rīgas ielās parādījās omnibuss, ko nomainīja zirgu tramvajs, vēlāk, 1901. gadā, – elektriskais tramvajs. Nozīmīgu vietu pilsētas satiksmē allaž ieņēmuši arī upju kuģīši – nelieli tvaikoņi un pārcēlāji ar stumjamām kamanīņām pār Daugavu ziemā. Trešā nodaļa lasītājus iepazīstina ar automobiļiem Rīgā no 1901. līdz 1913. gadam. Šajā laikā Rīgā darbojās jau divi autobūves uzņēmumi. Skatu kartītes iepazīstina mūs ar pirmajiem Rīgas vieglajiem automobiļiem, taksometriem, autobusiem, smagajiem automobiļiem. Izdevumā apskatāmas arī kartītes ar Rīgas tālsatiksmi – dzelzceļa staciju, dzelzceļa līnijām, Rīgas ostu ar tvaikoņu līnijām un pasažieru tvaikoņiem. Noslēdzošajā nodaļā aplūkojam kartītes ar 20. gadsimta sākuma fantāzijām un sapņiem par lielpilsētu satiksmi nākotnē. Izdevumu bagātīgi ilustrē 123 melnbalti un krāsu attēli no autora privātās kolekcijas.

<https://www.tvnet.lv/4941686/riqas-arheoloqijas-bruniniekam-andrim-caunem-70>

https://www.zvaigzne.lv/lv/gramatas/apraksts/201200-riqas_satiksmē_pirms_100_gadiem.html

Atslēgvārdi:

transportlīdzekļi; Rīgas transports; atklātnes; Rīgas vēsture

Čiuprinskas, Kęstutis. Apkure, ventilācija, gaisa kondicionēšana : teorija un prakse / Kęstutis Čiuprinskas, Jolanta Čiuprinskienė, Violeta Motuzienė; TOFT International tulkojums. Vilnius : Supernamai, 2019. 416 lpp. ISBN 9786099596082.

Packevičius, Alfredas. Santehnika rokasgrāmata / Alfredas Packevičius, Saulius Šalna; MB "Eurovertis" tulkojums. Vilnius : Supernamai, 2018. 368 lpp. ISBN 9786099596037.

Lietuviešu izdevniecība "Supernamai" ar diviem jaunumiem turpina izdot grāmatu sēriju, kas adresēta gan praktiķiem, gan speciālistiem un noderēs plānojot un būvējot. Sērija turpināsies. Varbūt tieši tagad ir šiem darbiem piemērots brīdis?

Pirmajā grāmatā lasām par telpu mikroklimata nodrošināšanu, apkures, ventilācijas, dzesēšanas un gaisa kondicionēšanas sistēmām atkarībā no konkrētam reģionam raksturīgām projektēšanas tradīcijām, izmantotās enerģijas avotiem un klimatiskajiem apstākļiem. Izdevuma piecās nodaļās "Telpu mikroklimats", "Apkure", "Ventilācija", "Gaisa kondicionēšana", "Apkures, ventilācijas un gaisa kondicionēšanas (AVGK) sistēmu vadība" aprakstīti projektēšanas principi, galvenie praksē izmantotie sistēmu veidi un to aprīkojums, kā arī vērsta uzmanība uz jaunākajiem risinājumiem un tehnoloģijām. Tā būs neaizstājams padomdevējs individuālajiem lietotājiem, kuri ķērušies pie ēku būvniecības vai pārveidošanas. Grāmata palīdzēs pieņemt atbilstošus un efektīvus risinājumus konkrētās situācijās. Izdevums noderēs arī kā mācību līdzeklis enerģētikas, būvinženierijas, arhitektūras studentiem un citiem speciālistiem kvalifikācijas paaugstināšanai.

<https://buki.lv/product/apkure-ventilacija-gaisa-kondicionesana>

Atslēgvārdi:

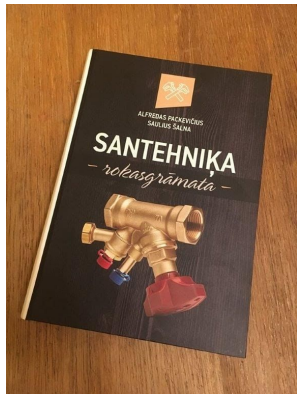
ēku apkure; ēku ventilācija; gaisa kondicionēšana

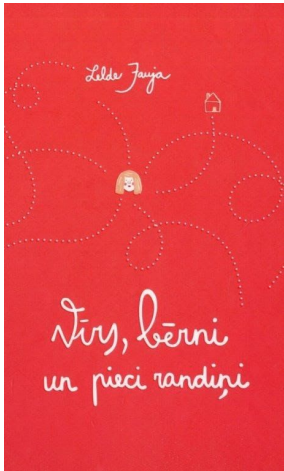
Otrā grāmata veltīta santehnikas darbiem. Šeit atrodams ieskats dažādu veidu un materiālu santehnikas caurulēs, to savienošanas paņēmienos. Nodaļā par ūdensvadu aplūkota ūdensvadu līniju montāža, ūdens sildītāji, maisītāji, ūdens kvalitāte un cauruļu korozija. Plaša ir nodaļa par notekūdeņiem – notekūdeņu tīklu montāža, ūdeņu novadīšana, sanitāro ierīču montāža, vietējās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas un citi jautājumi. Lasām arī par lietus ūdeņu novadīšanu no jumta, drenāžu un zemes darbiem. Gan speciālistiem, gan amatieriem noderēs informācija par ēku apkures sistēmu projektēšanu, renovāciju, apkures katliem, grīdas apkuri un apkures sistēmas regulēšanu. Grāmatu noslēdz nodaļa par enerģijas taupīšanu – siltumenerģiju, kondensācijas katliem, saules enerģijas izmantošanu, cauruļvadu izolāciju.

<https://buki.lv/product/santehnika-rokasgramata>

Atslēgvārdi:

santehnika; santehnikas materiāli; ēku apkure; enerģijas taupīšana; notekūdeņi; ūdensapgāde

Jauja Lelde. Vīrs, bērni un pieci randiņi. Rīga : Zvaigzne ABC, 2020. 204 lpp. ISBN 9789934088346.

Kad smadzenes *brēktin brēc* pēc normalitātes, bet ikdienā tās apkārt nav ne tik, cik melns aiznaga, glābiņš jāmeklē grāmatās. Jaunās autore Leldes Jaujas debija "Vīrs, bērni un pieci randiņi" ietērpta koši rozā vākos un būs tieši tā saldā konča, ko bez absolūtas vainas izjūtas notiesāt, pa kluso spurdzot dūrtē, kamēr blakus saldi snauž kāds no ģimenes locekļiem. Sievišķīgais romāns tika iesniegts izdevniecībai izsludināta konkursa ietvaros un ieguva iespēju tikt publicēts. Šķietami ikdienišķais stāsts par dzīves nogurdināto un no tās apnikušo trīsdesmitgadnieci Rigondu ir tik ievēlošs, ka neļauj mierīgi aiziet gulēt. Jaunā sieviete nedzīvo slikti, bet visu laiku kaut kas viņai kremt un kaitina, jo īpaši vīrā Kirilā. Rigondai labi izdodas sev atrast ne vien izklaides, bet arī problēmas. Pareizāk sakot – tās atrod viņu pašas. Un kā nu ne, ja esi labi informēts par tuvāku un tālāku radnieku, kā arī draugu un paziņu dienām un nedienām, ko Rigondas vīrs sauc par tenkām. Arī meitas nav īsti sapņu piepildījums, bet gan pilnīgi normāli bērni ar skaļiem strīdiem, savu raksturu un negribēšanām. Viens notikums pēc otra liek sievietei nedaudz pārskatīt savu skatījumu uz apkārt notiekošo dzīvi un galu galā... viņa vairs nespēj atcerēties, kas tad tik kaitinošs bija vīrā un nogurdinošs bērnos.

Grāmata ir vienkārša humora pilna, amizanta un viegli aizraujoša. Tā ir aptuveni uz viena viļņa ar Gunitas Krilovas "Driftā tikai lēdijas" vai Eleonoras Trojas "Savu komētu nedzird". Valoda tajā ir dzīvīga un raita, nekā pārāk samākslota, sadomāta vai šķietami nereāla. Dziļļu filozofiju un dzīves gudrību te nemeklējiet, bet labi pavadīts laiks un atpūtinātas smadzenes garantētas. Varbūt lasāmviela piektdienas vakaram? Leldes Jaujas darbs būs neliels atgādinājums par to, ka kādreiz bija dzīve, kurā flirtēt varēja ne vien ar acīm, bet arī ar lūpām, kuras neklāj mutes un deguna aizsegs.

<https://www.tvnet.lv/7133678/virs-berni-un-pieci-randiņi>

Atslēgvārdi:

latviešu romāni